

Les 2

1914-1930 | De jeugd van Roosje in Kleef (Duitsland)

In 1918, als Roosje 4 jaar is verhuist zij naar Kleef. Dat wordt geen gelukkige tijd. De muzikleraar is een nare, strenge man, en haar vader en moeder hebben geen tijd voor haar. Omdat Roosje Joods is mag het buurmeisje niet met haar spelen. Op een Joods schooltje voelt ze zich ook niet begrepen. Ze is eigenwijs en de leerkracht noemt haar een domme Hollander. Mensen op straat schelden haar uit omdat ze Joods is. Roosje wil niet meer naar school en spijbelt. Als haar ouders dat ontdekken, zijn ze erg kwaad. Wat moeten ze met haar? Roosje is zelf ook boos, maar vooral erg verdrietig. Ze wordt gepest, heeft geen vriendinnen, is eenzaam en ongelukkig. Ze zegt (12 jaar) daarom tegen zichzelf: "als niemand mij wil, wil ik niemand, alleen mezelf. En ik zal me van niets en niemand weer wat aantrekken".

Inleestekst voor de leerkracht. Het verhaal van Roosjes jeugd

Roosje (2 jaar oud)

De jongste jaren van Roosje

Rosa 'Roosje' Glaser' wordt geboren in 1914, kort na het begin van de Eerste Wereldoorlog. Roosjes ouders zijn Nederlanders, maar haar vader werkt bij een Nederlandse margarinefabriek in Kleef, een stad vlak over de grens in Duitsland. Nederland vocht niet mee in de Eerste Wereldoorlog, maar de oorlog zou toch invloed hebben op de jeugd van Roosje. Haar vader wordt opgeroepen door het Nederlandse leger, want Nederland wilde zich voorbereiden voor het geval andere landen toch aan zouden vallen. Roosjes moeder, op dat moment zwanger van haar, voelde zich niet veilig in Duitsland, dus verhuizen ze naar Nijmegen. De eerste jaren van haar leven brengt Roosje dus in Nijmegen door. Tijdens de oorlog komen in die stad veel vluchtelingen uit België aan. Sommige Nederlanders verdienen veel geld aan de oorlog, omdat het neutrale Nederland producten kan verkopen die andere landen hard nodig hebben om de oorlog vol te houden. Voor andere Nederlanders is het wel moeilijker geworden om aan eten te komen, omdat veel etenswaren alleen via speciale bonnen

beschikbaar zijn. Roosje is nog erg jong in deze periode, dus waarschijnlijk heeft ze niet alles bewust meegemaakt.

Na de oorlog krijgt Roosjes vader zijn oude baan in de margarinefabriek terug en het gezin gaat weer in Kleef wonen. Ze wonen eerst in een hotel, waar ook veel Belgische officieren verblijven. Duitsland heeft de oorlog verloren en delen van het land worden door de voormalige vijanden bezet. Roosje speelt soldatenliedjes op de piano voor de officieren, die dat erg leuk vinden.

Beelden van vluchtelingen in Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog

Eenzaamheid

Bijna een jaar later gaat Roosje met haar ouders in een villa in Kleef wonen. Roosje is niet gelukkig. Haar muziekleraar is een strenge man, die haar slaat als ze fouten maakt. Haar vader heeft een belangrijke baan bij de fabriek en heeft geen tijd voor haar. Ze heeft net een broertje gekregen. Dat geeft haar wel het gevoel dat ook haar moeder geen tijd meer heeft voor Roosje. Helaas heeft ze ook slecht contact met haar andere familieleden in Kleef. Haar oudere nichtjes sluiten haar uit door Engels te spreken. Wat ze vooral erg vindt, is dat ze geen vriendjes en vriendinnetjes heeft. Het buurmeisje waar ze eerst mee speelde, mag van de buurvrouw niet meer met Roosje spelen. Omdat Roosje Joods is. Roosje vindt dit heel naar, zoals ze zelf zegt: "dat heeft mij het meest geraakt en het blijft maar terugkomen."

Kleef, Duitsland

Naar school

Als Roosje voor het eerst naar de lagere school gaat, blijft ze eenzaam. Hoewel ze naar een Joods schooltje gaat, voelt ze zich niet begrepen. Ze is het enige meisje op het kleine schooltje. Daarnaast is ze een eigenwijze leerling en ze stelt kritische vragen. De andere leerlingen vinden dat grappig, maar haar leraar krijgt steeds meer een hekel aan haar. Hij noemt haar een *dumme Höllander*, een domme Hollander. Andere mensen in Kleef, ook meisjes waar ze mee zou kunnen spelen, schelden haar uit omdat ze Joods is. Roosjes ouders besluiten om haar naar een katholieke school te sturen. Daar ontmoet Roosje een meisje waar ze het goed mee kan vinden. Ze worden vriendinnen. Eindelijk heeft Roosje het gevoel ergens bij te horen. Haar nieuwe vriendin, Else, komt zelfs een keer bij haar thuis spelen. Daar gaat

het ook gelijk mis! Niet door Roosje en Else, maar door Roosjes moeder. Zodra zij hoort dat Else uit een 'arbeidersgezin' komt, mag Roosje niet meer met haar spelen. Roosje en haar familie behoren tot een andere sociale klasse; en de vader van Roosje is bovendien de baas van de vader van Else, en die gaan niet met elkaar om. Roosje mag op school niet meer naast Else zitten.

Haar nieuwe buurmeisje in de klas heet Irmela. Irmelas vader is een advocaat, een beroep dat wel bij hun stand past. Roosje mag haar vriendin worden. Daarom nodigt Roosje Irmela uit om bij haar te komen spelen, maar Irmela komt nooit opdagen!

Roosjes voornemen

Roosje wil niet meer naar school gaan en ze spijbelt veel. Als haar ouders dat ontdekken, zijn ze erg kwaad, maar ze maken zich ook veel zorgen. Wat moeten ze nu met dit kind? Roosje is zelf ook boos, maar vooral erg verdrietig. Ongelukkig en eenzaam. Ze wordt gepest omdat ze anders is en ze heeft zelfs moeite om bij haar eigen familie aan te sluiten. Ze zegt daarom tegen zichzelf: *"Als niemand mij wil, wil ik niemand, alleen mezelf. En ik zal me van niets en niemand weer wat aantrekken"*. Ze is dan 12 jaar oud.

Terug naar Nederland

Dan moet het gezin op eens weg uit Kleef. Niet alleen Roosje wordt door anderen onaardig behandeld, ook haar vader heeft hier last van. Hij was al een rijke succesvolle man in Nederland en toen hij na de Eerste Wereldoorlog een belangrijke functie kreeg in de Duitse fabriek, vonden veel Duitsers dat oneerlijk. En dan is hij ook nog Joods! Net zoals de buurmeisjes van Roosje niet met haar wilden spelen omdat ze Joods is, vinden medewerkers in de fabriek het maar niks dat die Joodse man hun baas is. Daarom besluiten de ouders van Roosje om weer in Nijmegen te gaan wonen.

Bron: Paul Glaser, *Dansen met de vijand. Het oorlogsgeheim van tante Roosje*.